

דברי תורה

שנת תשפ"ג • גליון א • ראש השנה

שיעורים
בענייני ראש השנה
תשפ"ב - תשפ"א
שיעור מסילת ישרים
שיעור נ' (ב)

מדור משפחת שענבערגער

דברי תורה בענייני ראש השנה

שנת תשפ"ב לפ"ק

תפלת ראש השנה כשורש תפילות כל השנה, תפלה השכינה היורדת גם למקום הרשות ולהחיות מתים

כלליות מידת המלכות, שהרי אין מלך בלא עם, והעם הרי הינם בעלי בחירה, ושוב נמצא כי מה שהקב"ה נקרא בשם 'מלך' ה"ו תלוי ג"כ בכח הבחירה, וכבר יתכן שהעם לא יקבלו עליהם את מלכותו ית', ואזי יתברר כי הקב"ה אינו נקרא בשם מלך ח"ו. והנה לכך אכן בהכרח היה שתבוא בריאת האדם יחד עם כח התפלה, ואשר התפלה פועלת בדרך נס, והיא באה לגלות עניינים הפועלים ע"פ השכל הנעלם שלמעלה מן החכמה, וה"נ מאמר "נעשה אדם" בא בעצם ע"ד תפלה שבריאה זו תצליח בעניינה, ולכך נמי באה תכלית יצירת האדם בכדי להתפלל לפניו ית', וזאת מכיון שעצם מציאותו נבראה ע"י כח התפלה, לכן נחשב כל כולו בבחי' יצירה של תפלה כנ"ל.

לולי התפלה אין האדם יכול להצליח
במעשיו, והוא פטור מן הדין

ולעומת זאת כאשר האדם אינו יכול להתפלל, אזי בודאי אין לו הצלחה במעשיו, והיינו דאיתא בגמ' (עיונין סה.), אמר רבי אלעזר בן עזריה, יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו, שנאמר "לכן שמעי נא זאת עניה, ושיכורת ולא מיינ" (ישעיה נא, כא). מיתיבי, שיכור וכו' הוא כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה. מאי יכולני לפטור דקאמר נמי, מדין תפלה. ולכאורה עדיין צ"ב, שהרי פשטות הלשון מורה כי רבי אלעזר בן עזריה בא לפטור את כל העולם מכלליות הדין, ולא רק מדין תפלה.

א.

האדם נוצר ע"י תפלה, ותכלית יצירתו בכדי שיתפלל

הנה הפטרת ראש השנה מיירי מענין תפלת חנה שנאמר בה "ואשפוך את נפשי לפני ה'" (ש"א א, טו), ונודע מה שכתב האריז"ל (שע"כ נרנח השמר), כי כל תפלה באה בסוד המלכות השואלת צרכיה ומתפללת אל ז"א, וכמו שנאמר בתפלת חנה "ואשפוך את נפשי לפני ה'", והיא בחי' מלכות דאצילות, או עולם העשייה, הנקרא נפש, המבקשת את צרכיה מלפני הקב"ה, וזהו שורש התפלה. ותפלה זו יש לה שייכות יתירה אל יום ראש השנה, שהוא יום יצירת אדם הראשון, וה"נ כל תכלית בריאת האדם היתה בכדי שיתפלל, דכתיב "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכו' כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה" (גנאש"ט ג, ט), ופירש"י, מה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתם של גשמים. וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים.

וביאור הענין הוא, דהנה ביום זה אמר הקב"ה "נעשה אדם" (ש"א א, טו), ומאחר שהקב"ה עשאו, שוב בודאי צריכה בריאה זו להצליח, אולם בפשטות הדברים אין נראה לכאורה איך יכולה בריאה זו להצליח, שהרי הצלחה זו תלויה בבחירת האדם, וכבר יתכן שהוא יבחר ברע ח"ו. ובעומק הדברים לא בא חשש זה רק כלפי יצירת האדם, אלא הוא בא ג"כ כלפי

וביאור הענין הוא, דהנה בכל עת שאדם מישראל מתפלל לפניו ית', ה"ז נחשב בעומק הדברים כי השכינה מתפללת מתוך גרונו, ולכן נודע כי עיקר התפלה באה ע"ד תפלה בציבור, ע"ד כל בי עשרה שכינתא שריא (סנהדרין לט), והיינו מכיון שתפלת הציבור נחשבת באיזו בחי' כתפלת השכינה, ואשר זהו שורש ענין התפלה כנ"ל, ע"ד "ואשפוך את נפשי לפני ה'". ולכן אפילו המתפלל ביחידות עליו להתפלל בשעה שהציבור מתפללים (שו"ע או"ח ט, ט), דתפלתו צריכה להתכלל עם תפלת הציבור, שיהא נחשב בעצם כי גם הוא מתפלל בציבור. ועד"ז ישנו ג"כ ענין של תפלת צדיק הדור, אשר גם הוא נחשב בבחי' ציבור, בהיותו בבחי' נשמה כללית, ולכן יש בכוחו להעלות את תפלות שאר בני ישראל. ועכ"פ נמצא כי עיקר התפלה צריכה להיות תפלת הציבור, וכן תפלת היחיד אינה יכולה לעלות למעלה להיותו נענה בתפלתו אלא רק מכח תפלת הציבור, והיינו כנ"ל אשר תפלת הציבור נחשבת כתפלת השכינה, והשכינה נענית בודאי בתפלתה, ולכן גם תפלת הציבור נענית תמיד, ואפילו לאחר גזר דין, וכנ"ל מדכתיב "כה" אלקינו בכל קראנו אליו".

בר"ה ועשי"ת מתגלה הארת הציבור שבכל יחיד, תפלות לצרכי השכינה

ומה שבעשרת ימי תשובה מתקבלת גם תפלת היחיד, היינו נמי מכיון שבימים אלו מאירה הארת הציבור בכל יחיד ויחיד, ושוב גם יחיד המתפלל בהם אין זה כיחיד המתפלל לעצמו, אלא זהו בבחי' תפלת הציבור, ולכן נענה גם הוא בתפלתו כמו הציבור. וביותר בא ענין זה בראש השנה, שהוא הראש לכל עשרת ימי תשובה, וכולם נחשבים כהמשך אליו, ובראש השנה מצינו כי שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן, ואף למי שהינו בקי בתפלה (ר"ה טו), וביארו הפוסקים (עיי' ז"י או"ח מק"א ט), דזהו מכיון שבראש השנה ישנם תפילות ארוכות, ואין מי שבקי בהם כל צרכו. וי"ל כי עומק עניינו הוא ע"ד הנ"ל, דהנה בכל השנה אין האדם מתפלל עבור צרכי השכינה דווקא, אלא הוא מתפלל עבור צרכי עצמו, ורק בעומק הדברים נחשבת גם תפלה זו כי היא באה עבור צרכי השכינה, שהרי האדם בודאי אינו רוצה לקבל את השפעותיו מהיכולות הטומאה ח"ו, וכגון אשר אם השפע שיבוא אליו יהא סותר למלכות שמים בודאי אין רצונו לקבל אותה, ושוב נמצא כי תפלתו אכן באה בעצם עבור צרכי השכינה, אחר שאין רצונו לקבל שפע הסותר לה. ואף כאשר הוא עצמו אינו יודע זאת, מ"מ בעומק נשמתו אכן הינו מתפלל אך רק עבור צרכי השכינה. ועכ"פ נמצא כי האדם מצד עצמו מתפלל תפלת יחיד, אלא שבעומק הדברים נחשבת תפלתו כתפלת הציבור, ולכן מתעלית תפלתו ע"י הציבור. אך בראש השנה מתגלה עומק זה, כי גם תפלת היחיד אכן אינה אלא תפלת השכינה, ולכן גם היחיד נענה בו כמו הציבור. אולם מאחר שלמעשה אין האדם יכול להתפלל ע"ד תפלת השכינה ממש, לכן בראש השנה מוציא שליח ציבור את הרבים ידי חובתן, ואף למי

אמנם נראה ביאור הדבר קרוב לפשוטו, כי מאחר שהעולם כולו פטור מדין תפלה, שוב אכן הינם פטורים גם מכלליות הדין, שהרי נתבאר כי האדם נברא ע"י התפלה, באופן אשר לא יתכן שהוא יצליח במעשיו אלא רק ע"י כח התפלה, ואילו אם אין ביכולתו להתפלל אזי בודאי לא יצליח במעשיו, ומעתה נמצא כי מי שפטור מדין תפלה, ואין ביכולתו להתפלל, אין מקום לדון אותו כלל, והוא אכן פטור מכלליות הדין.

וביתר עומק, הנה תנן (אבות פ"א מ"ז), על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ועמוד העבודה הוא בקו השמאל, בבחי' דין, ועניינו הוא בבחי' עמוד התפלה, ונמצא כי התפלה עומדת בקו הדין. והיינו ע"ד דאיתא בספ"ק ליקוטי מוהר"ן (קמ"א מורה ע"ד), כי ע"י התפלה שהינה עבודה שבלב מתגלה עומק הדין, ואשר עומק הדין הוא עיקר הדין. והנה לכן אמר רבי אלעזר בן עזריה, יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, דמכיון שהם פטורים מדין תפלה, שוב נמצא כי אין ביכולתם לגלות את עומק הדין אשר השגתו באה רק ע"י כח התפלה.

ומעתה הנה ראש השנה שהוא יום יצירת האדם, והוא יום הדין, כמו"כ הינו יום התפלה, שהרי אם דנים את האדם ביום זה, שוב בהכרח שיהא ביכולתו להתפלל, כי אם אין ביכולתו להתפלל הרי הוא פטור מן הדין, כענין יכולני לפטור את העולם מן הדין כנ"ל. ולכן מפטירים בראש השנה בענין תפלת חנה שהיא שורש התפלה, דביום זה שנברא בו האדם העומד לדין, א"כ בודאי נברא יחד עמו ג"כ כח התפלה.

עומק התפלה בבחי' שכינה מתפללת מתוך גרונו, ענין ההתכללות בתפלת הציבור

והנה כשם שעיקר הדין הוא בבחי' עומק הדין, כמו"כ עיקר התפלה הוא בבחי' עומק התפלה, וכפי עומק הדין כך הוא עומק התפלה. ויבואר בהקדם, דהנה כל תפלה ותפלה מתקבלת בעצם למעלה, וכדכתיב "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, כה' אלקינו בכל קראנו אליו" (דניס ד, ז), אמנם ביותר קאי פסוק זה על ראש השנה, וכדפירשוהו בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג), אי זו אומה כאומה הזאת, בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים וכו', שאינו יודע היאך דינו יוצא, אבל ישראל אינן כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים וכו', ואוכלין ושותין ושמתים, יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים, להוציאם זכאים בדין, ע"ד "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו". ובש"ס דידן פירשו פסוק זה על תפלת הציבור, וכדאיתא בגמ' (ר"ה ית), מניין לגזר דין של ציבור שאע"ג שנחתם נקרע, שנאמר "כה" אלקינו בכל קראנו אליו". והכתיב "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נה, ו), התם ביחיד, הכא בציבור. ביחיד אימת, אמר רבה בר אבוה, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

ענייני ראש השנה

וחזינן זאת נמי בענין מאמר חז"ל (ר"ה טו.), דאדם נידון בכל יום, ובכל שעה, ונמצא כי בכל יום ויום אכן ישנו בחי' ראש השנה, והרי נתבאר כי הדין אינו יכול לבוא אלא כלפי מי שיש לו כח התפלה, והתפלה הנכונה הרי הינה עבור צורכי השכינה, וה"נ אם האדם נידון בכל יום, הא ראייה כי בכל יום ויום אכן יש לו כח תפלה זה כפי שישנו בראש השנה. וזהו ג"כ ענין מה שאמרו חז"ל (וה"ק מ"ז ל"ג), דאין "היום" אלא ראש השנה, דסתם 'היום' הוא ראש השנה, והיינו נמי לומר כי ראש השנה הוא גילוי דעת על כל יום ויום במשך כל השנה, כי עניינו בא בעצם ע"ד היום של ראש השנה.

עצת השופר לגלות את מעמקי לב האדם, שהוא מתפלל כראוי אף כשהינו נחשב לשיבור

ומעתה הנה ע"פ הנ"ל מבואר עומק ענין מה שנאמר בתפלת חנה "ויחשבה עלי לשיכורה" (ש"א א, ג), והיינו ע"ד מאמר חז"ל הנ"ל, דיכולני לפטור את כל העולם כולו מדין תפלה, שנאמר "לכן שמעי נא זאת עניה, ושיכורת ולא מיין", וה"נ היה עלי הכהן סבור על חנה שהיא שיכורה, ואסור לה להתפלל, שהרי מאמר זה נאמר על כל אדם ללא יוצא מן הכלל, וכנ"ל אשר התפלה כנכון אינה אלא כאשר היא באה עבור צרכי השכינה, ואילו כל העולם כולו אינם יודעים להתפלל עבור צרכי השכינה, ושוב אין תפלתם נחשבת כתפלה ראויה, והיא אינה נענית למעלה, וה"נ נחשב כי הם אינם יודעים להתפלל כלל, ולכן אכן הינם פטורים מדין תפלה, וזהו ענין מה שנאמר "ויחשבה עלי לשיכורה".

אמנם על כך השיבה לו חנה באמרה "אשה קשת רוח אנכי וכו', ואשפוך את נפשי לפני ה'", ונתבאר כי "קשת" רומז לענין השופר, והיינו לומר כי אע"פ שאליבא דאמת אכן נחשב האדם מצד עצמו כשיכור שאינו יכול להתפלל, מ"מ טענה חנה כי על כך הרי בא ענין השופר, ואשר זהו עצתו של הקב"ה לגלות את מעמקי לבו של האדם, והשופר גורם לכך אשר אפילו בעת שהאדם אינו עומד במדרגה זו, מ"מ האמת היא כי השכינה מדברת מתוך גרונו. ולכן מפטירים בענין זה בראש השנה, לומר לך כי אפילו בעת שנראה כי אי אפשר להתפלל, ע"ד "ויחשבה עלי לשיכורה", מ"מ עצת השופר גורמת גם לשיכור שיהא ביכולתו להתפלל, אע"פ שבפשטות הדברים אכן אין ביכולתו להתפלל כראוי.

ב.

מעלת תפלה של שכרות הנאה מכוחו של הקב"ה, דנבוחה לבוא אף בזמן של רשות

והנה באיזה בחי' ישנה מעלה מיוחדת דייקא בתפלה זו הבאה בעת שנראה לכאורה כי אי אפשר להתפלל, דאילו העומד במדרגה זו שהוא מתפלל עבור צרכי השכינה,

שבקי בנוסח התפלה, דאין לך מי שיהא בקי להתפלל בראש השנה כפי אמיתת ענין התפלה של ראש השנה.

וביסוד זה יבואר ג"כ ענין מה שתיקנו הקדמונים להוסיף כמה בקשות על צרכים פרטיים בתפלות ימים אלו, כענין זכרנו לחיים, וכתוב לחיים טובים, בספר חיים וכו', ולכאורה היה להם להוסיף בקשות אלו בברכות אמצעיות, אשר בהם שואל האדם את צרכיו לפני המקום, אך מה טעם תיקנו אותם בג' ברכות ראשונות ובג' אחרונות שעניינם הוא בבחי' שבחו של מקום (ברכות לד.), וצ"ב. אמנם ע"פ הנ"ל א"ש, דהצרכים שמבקשים עליהם בימים אלו הינם בעצם צרכי השכינה, וכמו"כ כאשר הבקשה על צרכי כלל ישראל נענית, ה"ז בבחי' שבחו של ציבור (עי' מעניט כה:) ועי"ד נמשך כבוד שמים, ולכן נכללים בקשות אלו בכלל שבחיו של מקום. וכגון בענין בקשת 'זכרנו לחיים', דעניינה הוא בעצם לבקש על קידוש ה' שיבוא מכת זכירה זו לחיים, ולכן הינה נכללת בכלל ברכת מגן אברהם. וכמו"כ חלק מברכת מחיה המתים הינו שבחו של מקום הבא בענין 'מי כמוך אב הרחמים, זוכר יצוריו לחיים ברחמים', והינו כנ"ל אשר בעשרת ימי תשובה מתפללים אך רק על צרכי השכינה, וכמו"כ תפלת ראש השנה יש בה בקשות רבים, אמנם כולם באים אך ורק על צרכי השכינה.

ומהאי טעמא נמי תיקנו לומר פסוקי תנ"ך בתפלות ראש השנה, ואשר פסוקים אלו הינם להדיא דברי השכינה ממש, שהרי הם נאמרו בנבואה, ואשר השכינה היא זו שמדברת מתוך גרונו של הנביא. וכן ברכות מלכויות זכרונות ושופרות שבמוסף דראש השנה הינם כולם דברי השכינה ממש, ובהם מבקשת השכינה את צרכיה לפני ה' מתוך גרונו של ישראל. ועד"ז באה ג"כ סוגלת השופר, דעל ידו מתגלה עומק זה, מה שהשכינה מתפללת בעצם מתוך גרונו של ישראל, ועל כך אמרה חנה "אשה קשת רוח אנכי וכו', ואשפוך את נפשי לפני ה'", ומבואר בזה"ק (מ"ג ל"ג), כי "קשת" נוט' תקיעה ש'ברים ת'רועה, ועי"ז נתגלה כי "ואשפוך את נפשי לפני ה'", והיינו לומר כי תפלתה הינה בעצם תפלת השכינה כנ"ל.

תפלות ראש השנה כגילוי דעת על תפלות כל השנה המושרשות בה

ותפלה זו של ראש השנה הינה שורש כל התפלות שהאדם מתפלל בכל השנה, שהרי ראש השנה הוא יום יצירת האדם, ולכן מושרשות כל תפילותיו ביום זה, באופן אשר תפלת ראש השנה הבאה עבור צרכי השכינה, ה"ז ע"ד 'לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא', וה"ז כמין גילוי דעת על תפלות כל השנה כי גם הם באים בעצם עבור צרכי השכינה, עד כי אפילו אם פנימיות זו תהא נעלמת כמשך כל השנה, מ"מ כבר היה גילוי דעת על כך בראש השנה. והיינו נמי לומר כי בראש השנה מתגלה חלק הציבור שבכל אחד, וחלק השכינה שבו, ואילו בכל השנה יורד האדם אל מדרגת הפרט, אמנם מאחר שנתגלה חלק הכלל שבו, שוב ניתן לעמוד על כלליות זו גם בתוך הפרט.

ענייני ראש השנה

ורשימין בלחודייהו, אע"ג דזכאין אינון, אינון אתפסן בקדמיתא, ועל דא לא לבעי ליה לאיניש לאתפרשא מבין עמא לעלם, דבכל זמנא רחמי דקוב"ה על עמא כולהו כחד. ולדרכנו נאמר, כי אלישע הרי עמד במדרגה נעלית ביותר, ואשר גם היחיד נחשב בה כציבור, ע"ד עשרת ימי תשובה אשר בהם מתקבלת גם תפלת היחיד כתפלת הציבור. ובודאי ישנם הרבה מדרגות בענין זה, וכדחזינן לעיל כי ישנו בחי' שליח ציבור המוציא את הרבים ידי חובתן, וישנו בחי' שהיחיד נענה בעצמו, ואלישע הנביא עמד בודאי במדרגה נעלית ביותר בענין זה, והוא ביקש להעלות גם את השונמית למדרגה זו, דכאשר היחיד נחשב כציבור אין זה סתירה לבחי' "בתוך עמי אנכי יושבת".

אמנם השונמית אמרה לו "בתוך עמי אנכי יושבת", והיינו שאין רצונה לעמוד בתורת יחיד כלל וכלל, והנה לכן אפילו כאשר אלישע התפלל עליה, מ"מ היה עליו להשוות את עצמו אל מדרגתה שלה, ולהתפלל עליה ע"פ מדרגה זו. וכמו"כ כאשר תפלה זו נענתה, באה ג"כ ישועתה מכח בחי' זו של "בתוך עמי אנכי יושבת", ולא מכוחו של אלישע ממש. ומהאי טעמא כאשר נולד לה בן מכח תפלה זו, אזי אכן הרגישה השונמית לאלתר כי 'מותא אתקשרת ביה' (ווי"ק סט), דמכיון שהוא לא נמשך מכח מדרגת התפלה של אלישע, שוב נמצא כי הוא נמשך בעצם מכח בחי' תפלת רשות, וממקום שאי אפשר להתפלל בו, ולכן היה לסט"א אחיזה גדולה בו, והוא נחשב בבחי' מי שחייב מיתה.

ודונמא לדבר הוא מענין מה שאי אפשר להתפלל על תחיית המתים, והיינו נמי מכיון שענין המיתה נמסר לרשות הסט"א, עד כי אי אפשר לשללו ממנה. וכן נתבאר במקום אחר כי אליבא דאמת נצרך היה לאסור לגמרי את ענין האבלות, אחר שהוא מביא לידי עצבות וכדו'. מה גם אשר אליבא דאמת היו צריכים לברך ברכת הטוב והמטיב גם על ענין המיתה, וכמאמר חז"ל (פסמיס ג), "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (נכ"ה יד ט), אטו האידנא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. ומה שלעת עתה אין מברכים ברכת הטוב והמטיב על בשורות רעות, ה"ז מכיון שאי אפשר לשבח את הקב"ה ע"פ מדרגה שאין האדם עומד בה, וה"ז ע"ד מאמר חז"ל (יומא סט), מתוך שידועים בהקב"ה שאמיתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו. ועכ"פ אליבא דאמת היתה האבלות צריכה להיות איסור גמור, ואילו כל הלכות אבלות ה"ז כענין שיעיר לעזאזל, ליתן לסט"א את חלקה, דאי אפשר לבטלה מכל וכל.

ומעתה הנה בן השונמית שנמשך מכח מדרגה זו אשר מיתה אתקשרת ביה, לכן בפשטות הדברים לא היו יכולים להושיעו ע"י תפלה, דזהו בבחי' תפלה על תחיית המתים. אמנם אלישע אכן החיה אותו בתחיית המתים, והיה זאת ע"י

הרי גם הוא סוף כל סוף אינו אלא בן אדם, וישנם גדרים גבולים והלכות עד כמה יכול בן אדם להתפלל, וכגון מה שעיקר התפלה אינה אלא בארץ ישראל, וכמאמר חז"ל (נרכות ל), דהמתפלל בחוץ לארץ צריך לכוון את לבו כנגד ארץ ישראל, ובארץ ישראל גופא צריך לכוון את לבו כנגד בית קדשי הקדשים, שהוא אמיתת מקום התפלה. ומהאי טעמא נמי כאשר יוצאים לחוץ לארץ שאינה מקום תפלה, אזי נחשבת התפלה בבחי' תפלת רשות, וכדחזינן ביעקב אבינו, ואשר הוא היה בעצם בבחי' מי שנברא במאמר "נעשה אדם", שהרי שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון (צ"ג פד), אמנם בעת הליכתו לחוץ לארץ נאמר בו "ויפגע במקום וכו' וישכב במקום ההוא" (צ"ג פ"ג נ"א), ומיניה ילפינן כי הוא תיקן תפלת ערבית (פ"ג טו), ואשר תפלת ערבית רשות (פ"ג טו), והיינו נמי מכיון שתפלה זו באה בזמן של שינה והסתלקות המוחין, ע"ד זמן הגלות שהוא בבחי' "שיכורת ולא מיין", ואשר לכן פטורים בו מדין תפלה, וה"נ הלילה שהוא זמן שינה אינו זמן תפלה. והקב"ה הוא שנתן את זמן הלילה להיותו עומד תחת רשות הסט"א, ואי אפשר להתגרות עמה במקום זה, ולכן אין יכולים להתפלל כ"כ בזמן ערבית, וה"ז בבחי' מקום הגלות שאינו מקום תפלה כנכון, ולכן תפלת ערבית רשות, וכמו"כ תפלת הגלות הינה בבחי' רשות.

אמנם כל חסרון זה אינו נוגע אלא כאשר יסוד התפלה בא מצד האדם, דהוא זה שצריך להשוות את עצמו אל תפלת הציבור, שתהא השכינה מתפללת מתוך גרונו. אולם כאשר האדם מצד עצמו הינו בבחי' "שיכורת ולא מיין", ואין ביכולתו להתפלל כלל, אלא שהוא משתמש עם עצת השופר בכדי לעורר בו את כח התפלה, הנה השתא דאתית להכי שאין התפלה תלויה בו כלל, אלא היא תלויה בהקב"ה בעצמו, שוב יכול הקב"ה לעורר את כח התפלה הראויה בכל מקום שהוא, שהרי "מלא כל הארץ כבודו" (ישעי' ג, ג), ואין מציאות של רשות הסט"א העומדת נגדו. וכמו"כ מצד בחי' זו משפיע הקב"ה כח שיוכלו להתפלל לפניו ית' אפילו בזמן של הסתלקות המוחין, ואף במצב אשר בו נפטרים כל העולם מדין תפלה, ודייקא אז נענים בתפלת הרשות, דתפלה הבאה מצד "מלא כל הארץ כבודו" אפשר לה להתפשט ביותר.

"בתוך עמי אנכי יושבת" - המשכת כח התפלה מהקב"ה בעצמו, והיא באה גם על תחיית המתים

ובהנחה זו ניתן לפרש את ענין אלישע עם האשה השונמית, דאלישע שאל אותה "היש לה לדבר לך אל המלך", והיא השיבה לו "בתוך עמי אנכי יושבת" (מ"ג ד, ג). ופירש בזה"ק (מ"ג מד), "ויהי היום" דא ראש השנה, ובההוא יומא אקרי קוב"ה 'מלך המשפט', אמר לה, אי אצטריך לך לגבי מלכא עלאה על עובדין די בידך. "ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת", דהא בזמנא דדינא תליא בעלמא, אינון דאשתמודעון

ענייני ראש השנה

ואשר השופר מעורר את תפלת הקב"ה, ומכוחו נמשכת תפלה על תחיית המתים. ולעתיד לבוא אכן עתיד השופר להחיות מתים, שהוא יכריז ויאמר "הקיצו ורננו שוכני עפר" (ישעיה כו, ט; זש"ק מ"א קט), והוא יעורר אותם שיקומו לתחייה. ועל כך אומרים בתפלת ראש השנה "כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו" (שם יג, ג), וגם המתים ישמעו זאת, ועל ידו יקיצו וירננו שוכני עפר. וזהו עומק ענין מה שתפלת ראש השנה נחשבת בבחי' תפלת השכינה, ואשר תפלה זו יש בכוחה גם להחיות מתים כנ"ל.

וכאשר מדברים על המתים, אין הכוונה למתים ממש דווקא, אלא המכוון הוא גם לרשעים שבחייהן קרויין מתים (נרכוס יט), ולכל הנשמות הנדחות, וכענין ברכת שופרות שעניינה בא לבטא את תוקף כח התפלה של ראש השנה, ואומרים בו פסוק "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור, והנידחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים" (שם כ, ג), נקט לשון "שופר גדול" מאחר שהוא בא לגלות את תפלת השכינה הק' כנ"ל, וכן ילפינן לענין תקיעת שופר מהא דכתיב "ותייבב אם סיסרא" (שופטים ה, כמ; ר"ה לג), וה"ז מורה על יללת האם, בבחי' "רחל מבכה על בניה" (ימיה לא, יד), והיינו תפלת השכינה הק' עצמה, ותפלה זו יש לה כח חזק ביותר, והיא יורדת להמשיך את כח התפלה גם במקומות הרשות שאי אפשר להתפלל בהם, ולא עוד אלא שאסור להתפלל בהם, ועל כך מתפללים בראש השנה, ומכח זה נעשה קיבוץ נדחים גדול. יעזור השי"ת שנזכה לראות בקיבוץ נדחי ישראל ברחמים בב"א.

כח התפלה דייקא, וכמאמר חז"ל (מגילה כו.), דאלישע ברחמי הוא דעביד. ובמקום אחר נתבאר, כי אע"פ שאין התפלה מועלת על תחיית המתים, מ"מ ישנה מין תפלה מיוחדת הבאה ע"פ כוונת השמות הק', ותפלה שכזו יכולה להמשיך גם תחיית המתים, ואכהמל"ב. ועתה נימא ע"פ דרכנו הנ"ל, כי מאחר שאמרה השונמית "בתוך עמי אנכי יושבת", והיינו במדרגה שאי אפשר להתפלל בה, שוב בהכרח היה שהקב"ה בעצמו ימשיך לה כביכול את כח התפלה, וע"ד העצה של השופר, ושוב כאשר הקב"ה בעצמו מתפלל, אזי בודאי ניתן להתפלל גם על תחיית המתים.

עומק תפלת ר"ה ע"ד תפלת השכינה הנמשכת למקום הרשות, ובכוחה להחיות מתים

ומעתה הנה בבחי' זו באה ג"כ מדרגת התפלה העמוקה של ראש השנה, וכענין מה שאומרים בו בברכת מחיה המתים, 'מי כמוך אב הרחמן, וזכר יצוריו לחיים ברחמים', דזהו כמין תפלה על תחיית המתים, וכפי שכתב האריז"ל בכוונת בקשה זו (שעה"כ ר"ה ו'), כי ביום ר"ה נידונין כל הנשמות העתידות לחזור בגלגול בעולם הזה, וזהו מה שאומרים 'זכר יצוריו ברחמים לחיים', ולא אמר זכר אותנו ע"ד 'זכרנו לחיים', אלא 'זכר יצוריו' הם הנשמות הנזכרים, שזכר אותם ברחמיו ית', להחזירם לחיים, ולחיותם בעולם הזה בסוד חזרתם בגלגול. ותפלה זו היינו ממש בבחי' תחיית המתים, ונמשך זאת מכח עצת השופר שישנה בראש השנה,

תוכן השיעור:

הש"ן מוציא כל א' ידי חובתו / המתפלל עבור צרכי השכינה יש לו גבולים במקום התפלה ובזמנה, לעומת תפלת ערבית רשות, ותפלת הגלות רשות, דא"א להתגרות עם הסט"א שניתן לה רשות בזמן הלילה ובחור"ל. כשמתגלה ע"י השופר כי השכינה מתפללת מתוך גרונו ניתן להתפלל בכל מקום ובכל זמן, שהרי "מלא כל הארץ כבודו" / אלישע ביקש להעלות את השונמית למדרגת יחיד הנחשב כציבור ממש, ואילו היא המשיכה ישועתה ע"ד "בתוך עמי אנכי יושבת" בציבור גרידא. בבחי' זו יש מקום לרשות הסט"א דמותא אתקשרת ביה, כשם שא"א להתפלל על תחיית המתים, ולומר הטוב והמטיב על המיתה. תחיית בנה ע"י תפלת הקב"ה בעצמו שאין בה מקום לרשות הסט"א / עומק תפלת ר"ה וקול השופר שבו ע"ד יללת האדם והשכינה הק' על בניה, המשכת חיות למתים, ולרשעים הקרויין מתים.

שורש התפלה ע"ד תפלת השכינה הק' השואלת צרכיה מאת ה' / מאמר "נעשה אדם" כתפלה על הצלחת יצירה זו אשר בה תלוי מידת מלכותו ית', על אף כח הבחירה, ולכן תכלית יצירתו על התפלה / הפטור מדין תפלה אי אפשר לדונו - א. דלולי התפלה א"א להצליח. ב. עמוד התפלה היא עמוד הדין לגלות את עומק הדין / ר"ה יום יצירת האדם, יום הדין, לכן ה"ז ג"כ יום התפלה. כח התפלה בכל השנה ע"ד אדם נידון בכל יום ששרשו בר"ה / עומק התפלה ע"ד שכינה מדברת מתוך גרונו, ותפלה זו נענית בודאי. עיקרה בציבור שהשכינה שורה עליהם, וגם היחיד צריך להיכלל עמם, או ע"ד צדיק הדור הנחשב בבחי' ציבור / בעשיית מתגלה הארת הציבור שבכל יחיד, שרשם בר"ה כגילוי דעת על תפלת כל השנה שהיא באה בעצם עבור צרכי השכינה. סגולת השופר לגלות עומק התפלה ע"ד שכינה מתפללת מתוך גרונו אף במצב של שכרות. ענין הבקשות בג' ראשונות ואחרונות, פסוקי נבואה הנאמרים בתפלה. למעשה אין מי שיהא בקי כ"כ בתפלה זו, ולכן

דברי תורה בענייני ראש השנה

שנת תשפ"א לפ"ק

עבודת ראש השנה לעורר את בחי' מזל שלמעלה מן הזכות, ע"י דברי תורה ותפלה

ומצד המתקה זו נמי סיבב השי"ת שתהא כל עבודת השור בענין התבואה שממנה עושים לחם, וע"ד דכתיב "רב תבואות בכח שור" (משלי יד, ז), לומר לך כי המתקת הפ"ר דינים הנרמזים בענין השור באה ע"י הלחם שבגימ' מזל"א.

תוקף האדם ואמיתת השפע הנמשך אליו בא ע"ד מזל"א, ביטול אל הקב"ה בבחי' אין, ולא בזכות

ועומק הענין הוא, דהנה אמיתת המזל של אדם דאית ליה מזל"א היינו המזל שבבחי' אין, וכפי שאמרו חז"ל (שנת קנו), 'אין מזל לישראל', ופירשו בספ"ק (מאור עיני ליקוטס גס הנעש"ט ז"ע, קדושם לוי איכה גס המגיד ז"ע), דבחי' 'אין' הוא המזל לישראל. ועד"ז כתב הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרים, מיקוד מ"ז פ"ל), דמעשה אבות נעשה מזל לבנים, והיינו ע"ד דכתיב "אשא עיני אל ההרים, מאין יבוא עזרי" (מסלס קטל, ג), וה"נ "ההרים" היינו ההורים (נר"ר סג, ג), וקאי על האבות הק', דהם השיגו את בחי' "אין" שהוא המזל לישראל, ואשר ממנו "יבוא עזרי".

והנה מזל זה שבבחי' 'אין' יש בו הרבה פירושים, דיש לפרשו ע"ד ביטול מוחלט אל השי"ת, ויש לפרשו ע"ד ענין נעלם שלמעלה מהשגה, ועכ"פ מזל זה הוא העומד לעומת קלי' שור דלית ליה מזל"א, דאילו השור הינו בעל כח גדול, והוא מחשיב עצמו כמי שיש לו כוחות עצמיים, וה"ז מורה על אדם שאינו מתבטל אל השי"ת, אלא הוא סבור כי "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דניס מ, יז). וכמו"כ 'שור' לשון הסתכלות, ע"ד "אשורנו ולא קרוב" (נמדנז נד, יז), וה"ז מורה על השגת השכל הטבעי הסבור כי הוא יודע ומבין את הכל, והוא סומך על הבנתו, וזהו חזוקו ותוקפו. והנה מצד זה גזרו היוונים 'כתבו לכם על קרן השור' שאין לכם חלק באלקי ישראל' (נר"ר ג, ד), אך אליבא דאמת נודע, כי אע"פ שהאדם הוא בעל בחירה, ומצד זה הינו בעל כח בעצמו, ושוב צריכה כל השפעתו לבוא אליו מצד זכויותיו, מ"מ האמת היא כי אדרבה, השפע הנמשך מכח זכויות האדם הי"ז בבחי' "כוחי ועוצם ידי", ואילו אמיתת השפע כנכון באה אליו מצד המזל שלו שלמעלה מן הזכות, היפך ענין "כוחי ועוצם ידי". וכמו"כ עיקר מעלת האדם דאית ליה מזל"א הי"ז בידיעתו כי אע"פ שהוא בעל בחירה, מ"מ אליבא דאמת אין זה תלוי בו, וכי כל כוחו וחזוקו אינו בא אליו מכח זכויותיו, אלא הי"ז ע"ד לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזל"א (מו"ק נט). והשוואה זו אכן הינו ענין כמוס שאי אפשר להבינו על בוריו, וה"ז בבחי'

א.

המתקת הפ"ר דינים ע"י בחי' אדם דאית ליה מזל"א

כתב האריז"ל (שעה"כ ר"ה ו'), דע, כי ד' פעמים נזכרו בתפלת ראש השנה מלת 'ובכן', והוא בגימ' מזל"א, ואילו 'בכך' ללא תוספת וא"ו בגימ' ע"ב, עיי"ש מה שביאר ע"פ דרכו. וע"ד הרמז נימא, כי מזל"א בגימ' ג' פעמים הוי"ה, והרי אומרים ד' פעמים 'ובכן', והיינו ד' פעמים מזל"א שבגימ' י"ב פעמים הוי"ה, נגד י"ב חדשי השנה שיש בהם י"ב מזלות, ואשר הם מכוונים נגד י"ב השבטים. וכאשר נחשב ד' פעמים 'בכך' ללא תוספת הו', הי"ז בגימ' רפ"ח, לרמז על הרפ"ח ניצור. ואם נחשב את ב' כוונות אלו כאחד, היינו ד' פעמים 'ובכן' [שי"ב] עם ד' פעמים 'בכך' [רפ"ח], הי"ז בגימ' ש"ך פ"ר, ונרמז בו ענין השופר של ראש השנה, וכפי שכתב האריז"ל (סג דרוט ז'), דשופ"ר עם הי"ד האוחזת בו בגימ' ש"ך פ"ר.

ועכ"פ נמצא כי תפלת ראש השנה באה לעורר את בחי' המזל"א, ואשר עיי"ז נמתקים הדינים, והיינו ע"ד מאמר חז"ל (נ"ק נ:), דאדם אית ליה מזל"א, וזאת לעומת השור דלית ליה מזל"א, ושור זה היינו בחי' פ"ר דינים. והעבודה בימים אלו אכן באה על המתקת פ"ר דינים אלו, וכנודע מה שכתב האריז"ל (סג), דשופ"ר נוט' ש"ו שבגימ' דב"ש, ועיי"ז נמתקים הפ"ר דינים. וכן יום הכיפורים בא לכפר על חטא העגל, ואשר כל חטא זה הוא בבחי' שור. ולדרכנו נאמר, כי המתקה זו נרמזת ג"כ בענין מזל"א הנ"ל, שהרי נתבאר כי מזל"א בגימ' ג' פעמים הוי"ה, וג' הוי"ות אלו מכוונים נגד ג' מילואי הוי"ה, ע"ב ס"ג מ"ה, [והיינו ע"ד ענין לחם הפנים, אשר לחם בגימ' מזל"א, כמנין ג' פעמים הוי"ה, ופני"ם בגימ' ע"ב ס"ג מ"ה, נגד ג' סעודות שבת, ואילו שם ב"ן לא נכלל ברמזים אלו, ואכמהל"ב]. והנה המילואים גרידא של ע"ב ס"ג מ"ה [מ"ו ל"ז י"ט] הם בגימ' ק"ב, והרי ג' שמות אלו נכללים זה בזה, ומצד זה יש לחשבם כג' פעמים ק"ב שבגימ' דב"ש, והרי לן כי המזל"א הרומז אל ג' שמות ע"ב ס"ג מ"ה נרמז בענין דב"ש, ועל ידו נמתקים הפ"ר דינים, וכנ"ל אשר השור לית ליה מזל"א.

ונודע כי רמז הנ"ל בא ג"כ בענין מה שאומרים בתפלת השחר 'ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד', ד'מְלֶךְ מְלֶךְ יְמֶלֶךְ' בגימ' פ"ר (שעה"כ מפלת השחר), והמתקת פ"ר דינים אלו בא ע"י ג' פעמים הוי"ה שבגימ' מזל"א. וכשנחשב מזל"א עם פ"ר הי"ז בגימ' משי"ח, דמשיח הוא האדם דאית ליה מזל"א, והוא זה שמכניע את הפ"ר דינים ע"י ג' הוי"ות שבגימ' מזל"א.

ענייני ראש השנה

מזליה (דכ"י משפ"א לו"ח סי' תקפ"ג אות ז'), והעבודה היא שיבוא המזל כנכון בתוקף גדול, ולא יהא דמיך בריש שתא.

ב.

עיקר כח הבחירה בא בענין הדיבור שהוא עצמיות האדם

והנה נודע כי אע"פ שיש לאדם בחירה בכל דבר ודבר, מ"מ ביותר באה אליו כח הבחירה בענין הדיבור, שהרי זהו עצם נפש האדם המכונה בשם 'מדבר', ועל כך נאמר "כרת ה' כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדולות, אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו" (תהלים יב, ד"ט), והיינו לומר כי מי שאינו משתמש בכח הדיבור שלו כהוגן, אזי נאמר בו "שפתינו אתנו מי אדון לנו", שהוא נחשב כבעל כח לעצמו, וקשה ביותר להתגבר עליו. ועל כך נמי כתיב "בשש צרות יצילך, ובשבע לא יגע בך רע, ברעב פדך ממות, ובמלחמה מידי חרב, בשוט לשון תחבא" (איוב ה, י"ב), ואיתא במדרש (ילקו"ט ט"ז מקל"ג), אמר הקב"ה, מכל צרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם, אבל בלשון הרע הטמן עצמך, ואין אתה מפסיד. משל לעשיר שהיה לו אוהב אחד בן כפר, הלך לשאול בשלומו, והיה שם כלב שוטה, והיה נושך וממית את הבריות, אמר אותו עשיר לאוהבו, בני אם אתה חייב לאדם אני פורע ואל תתחבא ממנו, אבל אם ראית אותו כלב שוטה, ממנו תתחבא, שאם נושכך איני יודע מה לעשות לך. כך אמר הקב"ה, "בשש צרות יצילך וכו', ובשוט לשון תחבא". ועומק הענין הוא ע"ד הנ"ל, דכל הצרות הבאות על האדם אינם נמשכים מכח בעל בחירה, ולכן יכול הקב"ה להצילו מידם, אולם כאשר הצרה באה לאדם מכח בעל בחירה אזי קשה ביותר להינצל ממנו, דהקב"ה אינו מתערב בבחירת בני אדם, ומעתה אם נתבאר כי עיקר כח הבחירה באה בענין כח הדיבור, הנה לכן אמר הקב"ה "בשוט לשון תחבא".

ומצד זה נמי נאמר "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיו ובלבבך לעשותו" (דברים ל, יז), דמאחר שעיקר כח הבחירה הוא בענין הפה, לכן נצרך תחילה שיהא הדבר "בפיו", ושוב ברית כרותה לשפתיים (מו"ק יט), דאחר שהאדם הוציא כבר את הדבר בשפתיים, אזי ברית כרותה שיקיים את דבריו, אולם הבחירה נתונה בידו על עצם האמירה, אם לאמרו אם לאו.

ומעתה הנה בבחי' זו בא ענין המלך שיש לו ביותר את כח הפה, ע"ד מלכות פה (מיקו"ז יז), אמנם תפקיד המלך הוא לעורר את המזל שבבחי' אין שהוא למעלה מן הבחירה, ולבטל עי"ז את כח הבחירה שבפה. והיינו ע"ד מה שנודע כי כל כח המלך הוא מצד היותו השליח של שר האומה, להמשיך ממנו את חיות העם, וגם מלכי הגויים ממשיכים את חיותם מן השר שיש להם למעלה, ואשר השר הוא בבחי' מזל האומה, וה"נ מלך ישראל צריך להמשיך את כוחו בבחי' אין שהוא המזל לישראל, ומזל זה הינו למעלה

אין שלמעלה מהשגה, אולם האדם אכן צריך להתעלות אל מקום נעלה זה של בחי' אין שהוא המזל לישראל.

קול השופר ע"ד צעקה המעוררת את בחי' אין שממנו נמשכת אמיתת הישועה

והשגת מדרגה זו אכן באה מכח השופר, דשופ"ר בגימ' תוקף, וכן קול השופר מורה על תוקף וחוזק, אולם תוקף זה בא מכח האבות הק', וכלשון הזה"ק (מ"ג ט"ט), 'דא שופר אילו דיצחק איקרי, תוקפא דיצחק, תושבחתיה דאבהן', ותוקף האבות הק' בא להם מכח מה שהם זכו לבחי' מזל, דעי"ז היה ביכולתם לצעוק אל השי"ת ולעורר רחמי שמים. ולכן נמי מצינו, כי כאשר זעקו בני ישראל אל ה' מחמת קושי השעבוד במצרים, כתיב התם "וישמע אלקים את נאקתם, ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב" (שמות ג, כד), והיינו לומר כי בצעקה זו השיגו כלל ישראל את מדרגת האבות הק' שעוררו את בחי' אין שהוא המזל לישראל. וכן מצינו ג"כ בעת שעמדו ישראל על ים סוף, דכתיב בהו "ויצעקו בני ישראל אל ה'" (שם יד, ט), ופירשו חז"ל (מכילתא ט"ז), שהם תפסו אומנות אבותם, אברהם יצחק ויעקב, ועל כך איתא במדרש (שמו"ל כ"א, ט), ישראל כשהיו במצרים, והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר "ויהי בימים הרבים ההם וגו' ויצעקו" (שם ג, כג), מיד "וירא אלקים את בני ישראל" (שם פסוק כ"ט), התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת, ולא היו רוצין, מה עשה, גירה לפרעה לרדוף אחריהם, מיד "ויצעקו בני ישראל אל ה'". באותה שעה אמר הקב"ה, לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר "יונתי בחגוי הסלע וכו', השמיעני את קולך" (שם"ט ג, יד), 'השמיעני קול' אינו אומר, אלא "השמיעני את קולך", אותו הקול שכבר שמעתי במצרים, והיינו קול צעקה זו שעוררה את ברית האבות הק'.

וצעקה זו אכן מעוררת את בחי' אין שהוא המזל לישראל, והיינו ע"ד דכתיב "צעקה הנערה המאורסה ואי"ן מושיע לה" (דברים כג, כז), ונתבאר עניינו במקום אחר ע"ד דרשת חז"ל (אי"ר א, טו), כל מקום שנאמר "אין לה", הוה לה, וה"נ אילו היתה הנערה צועקת מעומק לבה, אזי בחי' אין ודאי הוי לה מושיע. ולדרכנו נימא, כי הנערה המאורסה קאי על השכינה הק' הצועקת אל השי"ת "מאין יבוא עזרי", ואזי בחי' אי"ן ודאי מושיע לה. וזהו מעלת האדם דאית ליה מזלא, שבכוחו לעורר את בחי' אין אשר ממנו נמשכת הישועה, ואילו העומד בבחי' שור אינו יכול להשיג מדרגה זו.

ומעתה הנה בכל ראש השנה מתעוררת צעקה זו של השכינה הק', וזאת ע"י השופ"ר אשר התוקף שלו הוא בבחי' 'תוקפא דאבהן', וזהו עומק עצת השופר, דעל ידו מתגלים מעמקי הלב אשר מכוחם נמשכת צעקה אמיתית, ושוב בחי' אין ודאי מושיע לה. ומהאי טעמא אכן עושים עסק גדול בראש השנה מענין המזל, ע"ד 'מאן דמיך בריש שתא דמיך

והנה י"ג מידות אלו אכן באים ע"ד תורה ותפלה כאחד, שהרי הקב"ה אמרם כפרשה בתורה (שמות לז, וז), אולם על כך נאמר "ויעבור ה' על פניו ויקרא" (ספ), ואיתא בגמ' (ר"ה יז:), מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו, כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. ועד"ז בא ג"כ מנהג ישראל, דכאשר קוראים בתורה את הי"ג מידות של רחמים בתענית ציבור, אזי אומרים אותו כל הציבור כאחד ע"ד תפלה, ובכך מרוממים את מדרגת התורה אל מדרגת התפלה, לעשות את התורה כתפלה, ע"ד אחדות משיח בן יוסף עם משיח בן דוד.

ומצד אחדות זו באה ג"כ דרכם של כמה צדיקים שלא הכינו עצמם לאמירת דברי תורה, דכשם שעיקר התפלה באה ע"ד תפילתי שגורה בפי, ואין זה תלוי בהכנה, שוב גם דברי התורה של צדיקים אלו ניתנו להם מן השמים, כפי שנתנו להם את כח תפלתם מן השמים. ובעיקר נהגו כן הצדיקים אשר עיקר עבודתם היתה בענין התפלה, וגם תורתם באה ע"ד תפלה, בבחי' תורה ותפלה כאחד, ואילו הצדיקים אשר דברי תורתם באה יותר בדרך תורה, ולא בדרך תפלה, הם אכן התכוננו לאמירת דברי התורה כשם שמתכוננים לאמירת שיעור, דלגבי התורה נאמר "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה" (איזו כמ, טז), ופירשו חז"ל (שמו"ר מ, א), דלהורות בא כי צריך להתכונן לאמירת דברי תורה. אמנם אם התורה הינה בגדר תפלה, שוב אין צורך להתכונן אליה, דהיא באה ע"ד תפילתי שגורה בפי, והיינו ע"ד קשר תורה ותפלה כאחד.

וביסוד זה יש לפרש את ענין מה דכתיב "ויהי כבואנה בית לחם, ותהום כל העיר עליהן, ותאמרנה הזאת נעמי" (רות א, יט), ופירש בווה"ק (מיקו"ז עה:), "הזאת נעמי" דא נעימו דאורייתא. מיד אתמר "וישבר אותם תחת ההר" (שמות לג, ט), פרכת אורייתא מתמן, ואמרת "אל תקראנה לי נעמי, קראן לי מרא, כי המר שד"י לי מאד, אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה'" (רות א, כ"א), "אני מלאה הלכתי" לטורא דסיני, וכען "וריקם השיבני ה'". והיינו לומר כי התורה הינה בעצם בבחי' נעימו דאורייתא, ובמעמד הר סיני נאמר "ותהום כל העיר וכו', הזאת נעמי", דא נעימו דאורייתא. אמנם על כך השיבה נעמי, "אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרה, אני מלאה הלכתי" לטורא דסיני, וכען "וריקם השיבני ה'", דהלוחות נשברו, ושוב מה מקום יש לשבח את התורה ולומר דא נעימו דאורייתא, והלא רחמנות גדולה היא על התורה שהינה שעשועיו של הקב"ה כביכול, אך אף אחד אינו מבין עליה, ואין אל מי לדבר, ועד שנמשך בה ענין שבירת הלוחות. אמנם כל זאת בא רק בלוחות ראשונות, שעדיין לא היה בהם בחי' מזל, ואילו הנחמה לנעמי באה ע"י רות שיצא ממנה מלכות בית דוד, ואשר משיח בן דוד הוא בבחי' אדם אית ליה מזלא, ומאחר שנתעורר ענין המזלא שוב לא יהא עוד שבירת הלוחות, וכנ"ל אשר לכן ניתנו הלוחות שניות יחד עם גילוי הי"ג מידות של רחמים, ע"ד תורה ותפלה כאחד.

מן הזכות התלוי בבחירה, ועל ידו ניתן לבטל את כח הבחירה שבפה ולהתגבר עליו.

דיבורי תורה ותפלה מבררים את כח הדיבור להיותו תלוי במזל שבבחי' אין ולא בבחירה

וההתנברות על כח הבחירה שבפה אכן באה ע"י כח הדיבור של תורה שהוא בבחי' מלכות יוסף, וע"י כח דיבורי התפלה שהם בבחי' מלכות דוד, דע"י דיבורים אלו מתעורר כח המזל שלמעלה מן הזכות, וכפי שנאמר לגבי דברי תורה "ואשים דברי בפיך" (שע"ש נא, טז), והיינו לומר כי כאשר האדם מדבר דברי תורה כנכון, אזי נחשב הדבר כי לא האדם הוא שמדבר דברים אלו, אלא אלו הן "דברי" של השי"ת, והאדם רק עורר בדבריו את מזל זה. ולכך נמי אמרו חז"ל (ווי"ק מ"ג קל"ד), הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל, והיינו לומר כי עיקר קיום הספר תורה הוא מכח המזל. וכמו"כ בענין התפלה מצינו כי תפלה כנכון באה ע"ד תפילתי שגורה בפי (נרכות לד:), והיינו לומר כי הקב"ה הוא זה שמשגר את דיבורי התפלה בפי האדם, ואילו האדם עצמו איננו בעל בחירה בענין זה כלל, וה"ז ממש ע"ד ענין המזל. וי"ל כי התורה והתפלה מכוונים נגד שני המזלות, מזל עליון ומזל תחתון, דמזל עליון הוא בחי' דבר, ויש לו שייכות אל דברי תורה, ומזל תחתון הוא בחי' נוק', ויש לו שייכות אל דיבורי התפלה, וכלליותם הוא בבחי' אין שהוא המזל לישראל.

ועדיין יש חילוק בין שני דיבורים אלו, דבענין דברי תורה נצרך עדיין איזה ברור שלא יהא בהם ענין "כוחי ועוצם ידי", ולכן צריך האדם להכין את עצמו, ולהשוות עצמו להיותו ראוי לכך שיחול עליו הדיבור העליון, ולמעלה ממנו בא ענין התפלה אשר על ידו מתעורר כח המזל ביתר תוקף, ובו בודאי אין מקום לומר "כוחי ועוצם ידי". וי"ל כי הבירור של דברי תורה להיותם בבחי' זו בא ע"י התפלה שהינה כל כולה בבחי' תפילתי שגורה בפי.

וביותר מתעורר המזל כנכון כאשר ישנה אחדות בין יוסף ודוד, וה"נ שלימות התורה והתפלה באה כאשר יש אחדות ביניהם, ואחדות זו אכן באה בסוד המזל, שהרי מזל זה אשר אפילו ספר תורה שבהיכל תלוי בו היינו ענין הי"ג מידות של רחמים, וכנ"ל אשר מזל"א בגימ' ג' פעמים הוי"ה, ובג' הוי"ת אלו ישנם י"ב אותיות, ויחד עם כלליותם הינם מכוונים לי"ג מידות של רחמים. וכמו"כ גילוי י"ג מידות אלו בא בזמן נתנית הלוחות השניות שבאו ככפרה על חטא העגל, וחטא זה נמשך מכח קלי' שור דלית ליה מזלא, ועל ידו נגרמה שבירת הלוחות, והתיקון לכך בא ע"י הלוחות השניות שבאו יחד עם גילוי המזלא שלמעלה מקלי' שור, ע"ד מעלת אדם דאית ליה מזלא, להורות כי שוב לא יהא עוד שבירת הלוחות.

ובמו"כ יוסף הצדיק נאמר בו "בכור שור"ו הדר לו" (דנ"ט לג, יז), ולכך היה מקום לדון עליו אם הינו בבחי' אדם המברר את קל"י השור, או שהינו בבחי' שור ולא אדם ח"ו. ובירור זה בא ע"י יהודה, והיינו ע"ד מה שנתבאר כי עניינו של יוסף מתברר ע"י הקשר של יהודה ויוסף כאחד, והיה זאת ע"י שהשליכו את יוסף ל הבור (נלאשית לו, כד), ובשעה זו ישבו השבטים לאכול לחם (שס פסוק כ"ה), ואשר לח"ם בגימ' מזלא, וכן נתבאר כי ע"י הלחם בא בירור השור, דכתיב "ורב תבואות בכח שור", ובשעה זו אכן צעק יוסף ואמר "קראתי שמך ה' מבור תחתיות" (איכה ג, נה; איכ"ר שס), ויהודה הרגיש את צעקה זו, ולכן אמר "מה בצע כי נהרוג את אחינו" (נלאשית לו, כו), והיינו לומר כי מאחר שיוסף היה יכול לצעוק מתוך הבור, הא ראייה כי הוא איננו בבחי' "ונפל שמה שור", אלא הוא עומד בבחי' אדם המברר את קל"י השור.

התיקון השלם בבירור כח הקרן להיותו בבחי' שופר המעורר את המול, ע"ד כיבוש יריחו

וע"פ היסוד הנ"ל יבואר ג"כ ענין מה דתנן (ר"ה טו), כל השופרות כשרים, חוץ משל פרה מפני שהוא קרן, אמר רבי יוסי, והלא כל השופרות נקראו קרן, שנאמר "במשוך בקרן היובל, כשמעכם את קול השופר" (יהושע ו, ה). וה"נ נימא כי הרי נתבאר דענין השופר הוא לעורר את המול שלמעלה מן הזכות, ולעומת זאת הקרן מורה על תוקף הכוחות העצמיים של השור, ולכן הינו פסול לשופר, דכח זה איננו מבורר עדיין כל צרכו שלא יאמרו בו "כוחי ועוצם ידי". והוא כענין יוסף שהוא בבחי' שור, וה"נ משיח בן יוסף צריך עדיין בירור, וישנה עבורה שלימה שלא ימות משיח בן יוסף. וכן חטא העגל הוא בבחי' שור, והוא נעשה מן הטס שכתב משה בכדי להעלות את ארונו של יוסף מן הנילוס, והיה כתוב עליו 'עלה שור"ר' (מנמוט טשא י"ט). ומעתה הנה כל עוד שחטא העגל לא נתקן עדיין לגמרי, כמו"כ לא נתברר ענין השור בשלימות, ולכן השופר של פרה נקרא קרן, והוא פסול לתקיעת שופר.

אמנם רבי יוסי הוא בבחי' יוסף הצדיק המכונה בשם שור כנ"ל, ולכן סבירא ליה כי שופר של פרה כשר לתקיעת שופר, באמרו כי כל השופרות נקראו קרן, שנאמר "והיה במשוך בקרן היובל, כשמעכם את קול השופר"ר". אולם פסוק זה נאמר אצל כיבוש יריחו שהוא מנעולה של ארץ ישראל (נמ"ר טו, טו), והוא נחשב כעיקר כיבוש ארץ ישראל, ובענין כיבוש ארץ ישראל הרי נאמר בהדגשה יתירה כי אסור להיות בו שום ענין של "כוחי ועוצם ידי", דכתיב "כי לא בחרבם ירשו ארץ, וזרועם לא הושיעה למו, כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם" (תהלים מד, ד), ולכך אכן לא כבשו עדיין מעולם את ארץ ישראל באופן הנכון, עד לעתיד לבוא, וכל עוד שלא קנו אותה כנכון אכן אסור ליישב את יריחו (יהושע

ג.

בירור מעלת האדם ע"י הצעקה במקום העפר לעורר את המול

וי"ש לרמז ענין הנ"ל במה שאומרים בתפלת ראש השנה 'אדם יסודו מעפר, וסופו לעפר, בנפשו יביא לחמו, משול לחרס הנשבר', דהנה 'אדם יסודו מעפר וסופו לעפר' מורה על כי התגברה בו כח הנחש שנאמר בו "ונחש עפר לחמו" (ישעיה סה, כה), והתגברות זו מעכבת בעדו מלצעוק את הצעקה שנאמר בה "צעקה הנערה המאורסה", ואשר מכח זה בחי' אין ודאי מושיע לה, והיינו מכיון שהנחש בשעה שקצצו את רגליו לאחר חטא עץ הדעת, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו (נר"י כ, ט), ואיתא בזה"ק (ע"י ס"ג קסט.), כי צעקה זו של הנחש נבלעה בעפר שבכל העולם כולו, וזהו שורש כל קול הברה שבעולם, והיא מעכבת בעד הצעקה הנ"ל מלהישמע. ועל כך תנן (ר"ה סז), התוקע לתוך הבור וכו', אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הברה שמע לא יצא, וה"נ קול הברה זה הוא קול הנחש, ואילו קול השופר צריך להתגבר עליו ולהכניעו. ומעתה הנה על כך קאמר 'אדם יסודו מעפר, וסופו לעפר', ולכן קשה לו ביותר לזעוק קול צעקה שכזו שאין בה תערוכת קול הנחש, ולעורר על ידה את בחי' אין ודאי מושיע לה, שהרי קול הנחש שהוא בבחי' עפר מעכב בעד צעקה זו. ולעומת זאת צריך לעורר ענין מיוחד של מזלא, ולהגביר עי"ז ביותר את קול השופר, באופן שלא יתערב בו קול הנחש, והיינו דקאמר 'בנפשו יביא לחמו', בנפשו בגימ' לח"ת, לחמו' רומז לענין לח"ם שבגימ' מזלא, דבהכרח שיבוא עמו ענין מזלא, ולולי זאת הינו 'משול לחרס הנשבר' הרומז אל שבירת הלוחות.

וזהו ג"כ ההודאה המיוחדת הבאה על ענין "חייטני מירדי בור" (תהלים ל, ד), דהנה הנופל לתוך הבור ה"ז כנופל אל תוך יסוד העפר, אמנם לגבי בור המזיק נאמר "ונפל שמה שור" (שמות כה, לג), ודרשו חז"ל (ב"ק נג,): "שור" ולא אדם, דאילו האדם אית ליה מזלא, ולכך אפילו בעת נפילתו לתוך הבור הינו יכול עדיין לצעוק אל השי"ת שיוציאנו מן הבור, ומכח זה יש בידו לצאת מן הבור ללא נזק, ורק שור דלית ליה מזלא הוא הנופל לתוך הבור. ובמזמור זה שנאמר בו "חייטני מירדי בור" אכן נרמז כמה פעמים בראשי תיבות ובסופי תיבות שם יל"י, ואשר שם זה נרשם על השור שבמרכבה (מג"ע פ"י וימי, הו"ט נזע קודש ליל ג' דמנוטה), ועל כך נאמר "ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע, עמי לא התבונן" (ישעיה א, ג), וקאי על חטא העגל (ויק"ר כו, ט), דהעגל נעשה ג"כ מכח שם הנ"ל (שמו"ר מג, ט), והוא נרמז בראשי תיבות "ישראל לא ידע". ולעומת זאת בתפלת שחרית אומרים תיכף אחר מזמור זה 'ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד', ונתבאר לעיל כי 'מלך מלך ימלך' בגימ' פר, והמתתו באה ע"י ג' פעמים הוי"ה שבגימ' מזלא, וכן פ"ר עם מזלא"א בגימ' משי"ח, ועל כך נאמר "חייטני מירדי בור", לעומת מה דכתיב "ונפל שמה שור".

ענייני ראש השנה

האיתנים" (מ"א מ, ז), שנולדו בו איתני העולם (ר"ה יב), והיינו לומר כי התוקף האמיתי של העולם בא מכח האבות הק' שעוררו את כח התפלה, והיינו את בחי' אין שהוא המזל לישראל, ועי"ז נמתקים כל הדינים מעל ישראל, דמקום המזל הוא למעלה מכל הדינים. ואכן על כך גופא באה כח הבחירה לאדם, אם הוא יתעלה אל מקום נעלה זה שבבחי' מזלא, ושוב יאירו לו האורות דלעתיד לבוא.

זבח המזלא אכן הוא כח נבואה לראות עתידות, שהרי הנביא הוא זה אשר כח הדיבור שלו נמשך מן המזלא, והוא רואה את העתיד בבחי' מזליה חזי, והי"נ כל ישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן (פסמיס סו.). ונימא נמי כי 'נביא' נוט' ב' אין, והיינו ע"ד מה שנתבאר כי ישנם שני מזלות, מזל עליון ומזל תחתון, ושניהם נכללים בבחי' אין שהוא המזל לישראל, וזהו ענין ב' אין אתון נביא. וזהו ג"כ ענין לח"ם משנה, דלח"ם בגימ' מזלא, ולחם משנה היינו שני מזלות הנ"ל. ובבחי' זו בא ג"כ ענין ירח האיתנים, והיינו ע"ד מה שנודע מן המדקדקים כי ד' אותיות אית"ן מהפכים את התיבה מלשון עבר ללשון עתיד, ע"ד א'עשה י'עשה ת'עשה נ'עשה, והי"נ בירח האיתנים מאיר תוקף האורות של העתיד, בחי' מזליה חזי, ועי"ז יוצאים זכאים בדין, וזהו תוקף צעקת השופר שעובדים עליו בחודש תשרי. ויהא רעווא שצעקת בני ישראל תבוא לפניו ית', וישמע ה' נאקתם, ויזכור את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, ונזכה לביאת משיח ברחמים בב"א.

תוכן השיעור:

והם כתפלה. שבירת הלוחות הראשונות ותיקונם ע"י גילוי יגמש"ר בלוחות שניות ששוב לא ישתברו, הנחמה לנעמי שהיא נעימו דאורייתא ע"י רות שממנה יצא דוד. ענין דב"ת הבאים בדרך תפלה שאינם צריכים הכנה / אדם יסודו מעפר שנבלע בו קול הנחש המעכב בעד הצעקה המעוררת את המזל, ולעו"ז בא השופר לעורר את המזלא בבחי' בנפש"ו יביא לחמ"ו / בירור מדרגת אדם דאית ליה מזלא ע"י שבכוחו לצאת מן הבור שבבחי' יסוד העפר. בירור יוסף ע"י השלכתו לבור / שופר של פרה פסול דאקרי קרן המורה על "כוחי ועוצם ידי", ועדיין לא נתברר עניינו ע"ד תיקון חטא העגל. כיבוש יריחו ע"י שופר זה ע"ד המדרגה דלעת"ל שיתוקן ענין זה, תיקון העגל ביוכ"פ שנשמע קול הכה"ג ביריחו, וממנו באים אל הסוכה שבבחי' אר"י, גילוי המזלא / ירח האיתנים' שנולדו בו איתני עולם ע"ד גילוי כח המזלא שלמעלה מכל הדינים, הכח לראות עתידות ע"ד מזליה חזי / צעקת השופר לעורר הארת העתיד שע"י יוצאים זכאי בדין.

ו, כו), ועכ"פ בכיבוש יריחו אכן נקרא השופר בשם קרן, ע"ד תיקון קלי' שור, שלא יהא נחשב בבחי' "כוחי ועוצם ידי".

ונמר תיקון חטא העגל בא ביום הכיפורים, וביום זה אכן נתגלה המזל בבחי' י"ג מדות של רחמים, ואשר בהם מתאחדים התורה והתפלה כאחד כנ"ל, ולכך ביום זה באה עבודת הכהן גדול ע"ד הצעקה הנ"ל המעוררת את המזל, וכמאמר חז"ל (יומא כ:), וכבר צעק אנה ה' ונשמע קולו ביריחו, והיינו ביריחו דייקא שהוא בחי' כיבוש ארץ ישראל כנכון, ואשר בכיבוש זה נתקן קלי' קרן השור, והי"נ אם יועיל הכהן גדול בצעקתו להמשיך את התיקון השלם, אזי יתעלה קרן השור להיותו כשר לשופר. ומכח תיקון זה אכן באים אח"כ אל הסוכה שיש בה קדושת ארץ ישראל (ע"פ מהל"ס עו, ג), וכמו"כ הסוכה הינה בבחי' סוכה ברוח הקודש (צ"ט טשי י, ב), והוא ענין גילוי המזלא, ע"ד אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי (מגילה ג), וכן סוכה בגימ' הוי"ה אדנ"י אשר שתי שמות אלו רומזים אל התורה והתפלה המתאחדים כאחד.

עבודת ירח האיתנים על המשכת המזל"א, הארה דלעת"ל

וממוצא הדברים נמצא, כי כל עבודת חודש תשרי באה על בירור כח האדם, להיותו ע"ד לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, ולכן מכונה חודש זה בשם ירח

תפלת ר"ה ע"ד התעוררות בחי' אדם דאית ליה מזלא, המתקת פ"ר דינים שהם ע"ד שור דלית ליה מזלא. ענין עבודת השור על תבואה שממנה בא לח"ם שבגימ' מזלא / מעשה אבות נעשה מזל לבנים, השגת בחי' אין שהוא המזל לישראל - א. ביטול מוחלט אל השי"ת לעומת כח השור. ב. מדרגה שלמעלה מהשגה לעומת הסתכלות השכל הטבעי. דאע"פ שהאדם בעל בחירה, מ"מ לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, שלא יאמרו "כחי ועוצם ידי" / השופר מגלה תוקפ"א דאבהן לעורר רחמי שמים למעלה מן הזכות, התעוררות הצעקה הגורמת כי בחי' אין ודאי מושיע לה / עיקר כח הבחירה בענין הדיבור שהוא עצם נפש האדם, "בפיך" תחילה ואח"כ "לעשותו", ברית כרותה לשפתים / ביטול כח הבחירה שבפה לעורר את המזל שלמעלה מזכות - ע"י דיבורי תורה בבחי' מלכות יוסף בבחי' מזל עליון, וע"י דיבורי תפלה בבחי' מלכות יהודה בבחי' מזל תחתון, "ואשים דברי בפיך", 'תפלתי שגורה בפי' מן השמים / דיבורי תורה צריכים בירור שלא יבואו ע"ד "כח ועוצם ידי", בירור ע"י התפלה. אחדות יהודה ויוסף ע"ד המזל של יגמש"ר הכתובים בתורה

מדור זה נתנדב לעי"נ
האשה החשובה מרת פעריל ב"ר טובי ע"ה
נדבת משפחת דרו הי"ו

שיעור בספר מסילת ישרים

מחזור ד' ׀

שיעור נ' (ב) - פרשת בהעלותך תש"פ

פרק י"ח - בביאור מידת החסידות

והתקדשתם והייתם קדושים

זוה ענין החסיד שאין צריך לצוות אותו ולומר לו כלום, כי הוא מקיים זאת מפני שהוא עצמו מבין זאת, וגם הוא עצמו יש לו נועם בדבר זה. והנה בכל אלו המדריגות וכיוצא בהם, אם זוכים לאלו המדריגות הרי טוב, ואם אין זוכים להם יש עכ"פ לדעת ממציאות המדריגות ולקבל שאיפה לזכות למדריגות אלו, וכך יגיעו לאט לאט למדריגות אלו. כענין והתקדשתם והייתם קדושים, שאם יעסוק ויעבוד במדריגות אלו, ויתנהג כפי איך שאלו שיש להם מדריגה זו מתנהגים וילך בדרכיהם, ויהיה לו רצון ויתפלל ויעבוד על זה ויתנהג כפי הראוי למדריגה זו, אזי עם הזמן ישיג ויקבל את המדריגה הזאת. אבל הדבר הראשון נצרך שידע שיש מדריגה כזאת ויהיה לו שאיפה ורצון להגיע לידי מדריגה זו.

וכגון מדריגת קדושת שבת, שמי שראה פעם אצל הצדיקים איך התלהבו והתלהטו בקדושת השבת ואיך היה נראה השבת אצלם, שבשבת היו כמו בעולם אחר. והנה הצדיקים לא נולדו במדריגה זו ולא הגיע להם זה בפתע פתאום אלא עבדו בעבודה קשה מאד בימי נעורותם והיו להם נסיונות גדולות וביטולים גדולים של היצר הרע, ובוודאי היו זמנים שממש לא הרגישו שום טעם בשבת והרגישו ממש כמו שהם חוטבים עצים, אבל הם לא הרפו ולא התייאשו והמשיכו לעשות מה שאדם מישראל צריך לעשות ולהתנהג כפי שאיש יהודי צריך להתנהג בשבת, עד שעם הזמן קירב אותם הקב"ה ועזר להם וזכו להשיג ולקבל נועם קדושת שבת, עד שכבר אין צריכים לעבוד על זה, ומיד כאשר בא שבת היתה שלהבת עולה מאליה ומעצמה, והיה השבת מאיר להם. כי אדם מקדש עצמו

במצותיו חפץ מאד

בהמשך למה שנתבאר בענין מידת החסידות, שלא בכל דבר יכולים לומר הלכות ברורות, וכמו שנתבאר שיכולים ללמוד הלכות שבת אבל אין יכולים לומר הלכות על ענין קדושת שבת, וכן יכולים ללמוד הלכות ציצית אבל אין יכולים לומר הלכות כיצד להמשיך ולגלות את נועם מצוות הציצית ועומק הקדושה המונח בכל כוונות הציצית ופרטיה ודקדוקיה, שזה הוא דבר שצריך לבוא ממילא על ידי הבנת ענין הציצית וקדושתה, ואי אפשר לצוות על דברים אלו, וזה הוא מכלל מידת החסידות.

עוד יש מדריגה למעלה מזה בענין מידת החסידות, שאין הענין רק שהאדם צריך להבין את הקב"ה כביכול ולעמוד על כוונת מצותיו, אלא שהאדם מעצמו חושב כמו הקב"ה. ואורייתא וקודשא בריך הוא וישראל חד הוא, היינו שהתורה מזככת את האדם שלא רק שישמע בקול ה' ויהיה נמשך אחריו, אלא הוא במדריגת בנים אתם לה' אלוקיכם, כמו הבן שעומד מעצמו על דעת אביו, ומאותו טעם שהקב"ה אוהב את השבת אוהב גם הוא את השבת, ויש לו אותו ענין בזה כמו הקב"ה. שעל ידי שלמד תורה והיה עמלו בתורה ועסק בתורה ובמצוות כמו שצריכים לעסוק בא למדריגה שגם הוא עצמו חפץ מאד במצוות ה' והוא עצמו אוהב את השבת, ולו יצויר שהיה הקב"ה נותן לו כח ורשות לצוות לאחרים בתורה ומצוות כפי חפץ לבו, היה מצווה להם את אותם המצוות שהקב"ה ציווה אותם והיה נותן להם את תורת ה', כי גם הוא חלק מענין זה וגם הוא חושב כמו הקב"ה. ומעתה אין צריך אפילו לצוות אותו על קיום המצוות.

מסילת ישרים - שיעור נ'

וכהלכה. ואין המדובר ממי שרוצה להשתמט מקיום ההלכות באמתלאות שונות אלא איש ירא ה' שהתפילות היו כמו שרגילים להתפלל בשבת ובנוסח יפה וניגונים נאים, וגם ישב בסעודה ודיבר בנעימות ובסבר פנים יפות עם כל בני המשפחה ונהנה ממאכלי השבת הערבים לחיך וגם שר כמה זמירות שבת וחזר על אימרה יאה שראה מובא בשם אחד מספרי הדרוש, והנה מה טוב ומה נעים, ולאחר הסעודה הולך ללמוד קצת, ולישן היטב שהרי שינה בשבת תענוג.

וכמעשהו בלילה כן בשבת בבוקר לומד קצת לפני התפילה ונהנה מתפילה יפה ועריבה, ולאחר הסעודה הולך גם כן לישון קצת, ולאחר מכן לומד מנחת חינוך עם הבנים והנכדים, ושוב הולך לסעודה שלישית, ובחדשי הקיץ מוכנים שם כמה מעדני חלב, והרב דורש יפה מאד בדברים העומדים על הפרק וענייני מוסר הנחוצים לדעת באופן יפה וברור שיהיו נשמעים ומתקבלים לבעלי הבתים. והנה הכל הוא טוב ויפה מאד כדת גוברין יהודאין ואי אפשר לומר שום דבר על השבת שלו שאינו טוב, ובוודאי יהיה לו גן עדן מאיר על שמירת שבת כזאת, כי הוא שומר שבת כהלכתו. והנה הוא סבור שאחר שמירת שבת כזאת מה שייך יותר מזה ושלוש עליו נפשו.

אך אילו היה שבת אחת אצל כ"ק מרן רבינו זי"ע, או אצל הרה"ק מסאטמאר, או אצל הרה"ק רבי יהודה'לע מדזיקוב היה נוכח לראות שלא ראה מאורות מימיו, והרי הוא כאותו בעל הבית שסבור שהוא מבין את דברי הגמרא ובאמת אינו מתחיל להבין כלל, אין הוא יודע מה הוא 'לכה דודל' ומה הוא 'קידוש' ומה הוא 'לא-ל אשר שבת', ומהו סעודה שלישית ורעווא דרעוויין, ואינו יודע כלום, והרי הוא ממש כמי שלא ראה מאורות מימיו. ואצל הצדיקים ראו עולם חדש לגמרי, שבהם מאירים האורות של עולם החסידות. ועל זה נאמר רחבה מצוותך מאד, שיש עומק ורוחב גדול במצוות ובעבודת ה'.

וזכיתי לראות את הרה"ק רבי יהודה'לע מדזיקוב כשישב בקבלת שבת, וכשאני הכרתי אותו כבר היה בסוף ימיו ואז כבר לא היה מדבר כלל, וגם התפילה לא היה תמיד מתפלל בעצמו אלא היה אחר מוציא אותו בתפילתו, וכנראה שמרוב דביקותו אילו היה אומר גם את תיבות התפילה היה זה מתיש את כוחו לגמרי. והיה אחד שאמר 'לכו נרננה' והוא ישב ושמע, אך כל מי שהיה שם וראה אותו מתפלל הרגיש כמי שנמצא כאן כבשן האש שמלהיב ומחמם את כל בית המדרש. ולאחר מזמור שירו לה' שיר חדש כבר לא היה בכוחו לשאת את השטריימל על ראשו והוריד את השטריימל והיה לו כמין מטפחת רטובה על ראשו מפני שהיה סובל מכאבי ראש, והיה אחד שהיה שהיה קורא לפניו את תיבות המזמורים והוא כמעט שלא

מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה, וכן הוא בכל התורה ומצוות.

והנה כמובן שכשמדברים ממדריגות כאלו הנוגעים למידת החסידות יאמר הבחור מיד הרי אין לי כלל שייכות למדריגות האלו של אהבת ה'. אך אין אנו אומרים שצריך שכבר יהיו לו מדריגות אלו, אלא שידע ממציאות הדבר, וכשהוא יודע ממציאות הדבר אזי עם הזמן כשיעבוד על כך ישיג את המדריגות. ובוודאי צריך לעבוד כדי להשיג מדריגות, והקב"ה אינו מבקש לרחק אלא לקרב, ויש מהלך ודרך שהולכים בו לאט לאט עד שזוכים להשגת המדריגות.

וניתן לבאר את ענין מידת החסידות בדרך משל שיש בעל-הבית שלומד דף גמרא בכל יום וגם מבין מה שלומד ואפשר שאף לומד גם תוספות ומבין את דבריהם והוא יודע את מה שהוא לומד. והנה אז ייכנס למדן אחד שלומד באחד מהישיבות הליטאיות הנודעות ויתחיל לשוחח בלימוד עם אותו בעל-הבית ויוכיח לו שאינו מבין אפילו אות אחת ממה שלמד, ואינו מבין כלל את דברי האמוראים וכוונתם. ויתחיל לנתח את דברי הגמרא וירבה עליו ויקיף אותו בחבילי קושיות וסתירות וסברות עד שלא ידע מה יענה לו. וכן כאשר ישמע שיעור מראש ישיבה למדן ועמקן יראה סוגיא חדשה לנגד עיניו, שאין זה כלל אותה גמרא שלמד מקודם, ועתה יוכח לראות שהגמרא אמרה כאן דבר אחר לגמרי, ועד עתה לא הבין כלל את המדובר. כי לתורה יש עומק ועומק לפנים מעומק.

ועוד יש בזה עומק יותר שהרי כל דברי הגמרא מיוסד על פי סודות התורה ותורת רשב"י, וכדאיתא בזה"ק (רעיא מהימנא פרשת פנחס דף רמז:): 'ורבנן דמתניתין ואמוראין כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליה', ושם מתחיל ביאור חדש בכל דברי הגמרא. וניתן להוכיח בעליל כמעט בכל מאמרי הגמרא שהם מיוסדים על רזין דאורייתא, ובזה יכולים להראות גם ללמדנים הגדולים שאין מבינים מה שלומדים. ושוב יוכל לבוא מי שגדול יותר ולהראות גם לבעלי הקבלה שאינם מבינים את דברי הגמרא, כי לתורה יש הרבה מאד עמקים, עומק לפנים מעומק לאין שיעור.

רחבה מצוותך מאד

וכשם שיש עמקים בהבנת התורה והבנת הסוגיות, כך יש עומק לפנים מעומק בעבודת ה' ודרכי ה'. והאדם שמקיים רק מה שציוו אותו ורק מה שנפסק בשולחן ערוך, הרי הוא כמו בעל-הבית שלומד את הדף היומי וסובר שהוא למדן גדול, וכן הוא סובר ששמר שבת כדת

מסילת ישרים - שיעור נ'

עדיין לא חיבר אף אחד ספר על חובת הלבבות, וכל תוכן ענין ספרו הוא לבאר שגם אחר שקיים האדם כל מצוות התורה והוא יודע את כל ההלכות, הרי יש את הענין של 'רחבה מצוותך מאד', וביאר החובת הלבבות (בהקדמה ד"ה ואמרת) דזה קאי על כל חובות הלבבות, וכגון אהבת ה' ויראת ה' והבטחון בה', שעל ענין זה ייאמר 'רחבה מצוותך מאד', והוא עולם חדש לגמרי.

זהו ביאור ענין דרך החסידות בכלליות, שהוא מדריגה חדשה ביהדות ובקיום התורה והמצוות. וכפי שהמשלנו בזה שזהו כערך איכות לימוד הסוגיא של הלמדן ובן ישיבה לעומת איך שסתם בעל הבית לומד סוגיא, שהוא סוגיא וענין אחר לגמרי והוא נלמד בעומק אחר לגמרי. ועל כן ענין מידת החסידות מיוסד הרבה מאד על פנימיות התורה, שפנימיות התורה מגלה תורה אחרת לגמרי, שכשם כן הוא שהם פנימיות וסודות התורה, ודבר זה הולך בלי גבול ובלי סוף.

דרך הבעש"ט

ובשיעורים אלו שאנו עוסקים בביאור מידת החסידות הכללית, נבאר מקצת גם בענין מה שקוראים 'דרך החסידות' דהיינו דרך הבעש"ט, ואף ששם דרך החסידות נכון ומתאים לדרך הבעש"ט, אך באמת היו יכולים לקרותה גם בשמות אחרים, כי דרך הבעש"ט הוא דרך מיוחד לעצמו, ואין זה ממש ענין מידת החסידות הכללית. ושפיר היו יכולים לקרותה גם בשם דרך הקדושה ואז היו החסידים נקראים בשם 'קדושים', וכל המשתייך לעדה מסויימת בדרך זה היה נקרא בשם שהוא 'קדוש' של אותה עדה כשם שרגילים לומר היום שהוא 'חסיד' פלוני. ודרך הבעש"ט הוא דרך בפני עצמו שהיה הופעה מיוחדת לשעתו ולדורות.

ואפילו אצל החסידים יש טשטוש המוחין גדול מאד בהבנת משמעות דרך הבעש"ט דרך החסידות, ולפעמים עוד יוכל להיות שהעומדים מחוץ למחנה החסידות ידעו טוב יותר את מהות דרך החסידות, אחר שלמדו וחקרו על דבר זה, ובחור ואברך חסידי לא ידעו כלל במה דברים אמורים, ואין זה אפילו בכלל גולמי החסידות, אלא שמייחסים את החסידות לדברים חיצוניים ביותר כגון הלבוש ומה שאוכלים מאכלים מסויימים. ועכ"פ הם שני עניינים נפרדים דרך הבעש"ט ודרך החסידות הכללית, אלא שבכלל דברינו יתבאר גם כמה עניינים הנוגעים לדרך הבעש"ט. וכבר ביארנו מזה כמה פעמים בשיעורינו ואין בית המדרש בלא חידוש.

התנועע אבל נראה היה עליו שהוא בוער ולועט מבפנים בלהט יקוד אש, והיה נראה ממש כדוד רותח ומבעבע של מים, והוא דבר שאי אפשר לתארו ולבארו. וכן כששמעו ממנו קידוש, שלא היה עושה תנועות גדולות, ומכל מקום כל תיבה היה מאיר באור האמת ואור הקדושה והיה חודר ללב כל השומעים, והיה נראה עליו שבוער באש קודש.

וכן ראו אצל כ"ק רבינו זי"ע כשהיה יושב בשולחן וכל בית המדרש היה מאיר ממנו בעת שהיה מזמר אזמר בשבחין במתיקות ונעימות, או כשהיו שומעים איך שמסיים את מאמר כגוונא, וכן ראו אצל כל צדיקי אמת. ומי שלא ראה דבר זה אינו מתחיל לדעת כלל ממה מדברים, ולא ראה מאורות מימיו.

על פי מידת החסידות מקבלים השגות אחרות בעבודת ה'

ועכ"פ צריך לדעת ממציאאות הדבר, ואף שהדור הוא דור יתום, אבל לא יטוש ה' עמו, וגם בזמן הזה מתאספים חסידים ועדה קדושה ומקבלים שבת, והרי זה שבת אחרת לגמרי באופן נעלה ומרומם, והוא במדריגה גבוהה ונעלה הרבה יותר מצורת עריכת השבת של הבעל הבית. והנה זה בא ביחד עם לב נשבר ולא שאומרים שלום עלי נפשי, על ידי שהבינו והרגישו וראו את מדריגות הצדיקים ויודעים שהם רחוקים מאד ממה שצריכים להיות, וכל זאת מפני שיש להם השגות אחרות לגמרי בעבודת ה'. וכשם שהוא לענין קדושת שבת כן הוא גם לענין לימוד התורה ותפילה וקיום המצוות וקדושת יום טוב ובכל תהלוכת חיי האדם.

וכגון לענין המושג של מידת הקדושה, שכל הרבנים אפילו המודרניים ביותר מדברים הרבה על קדושה ושמירת הברית ומסירות נפש, שהם מטבעות-לשון שכולם משתמשים בהם, אבל יש קדושה ויש קדושה, ולצדיקים היו השגות גדולות ביותר בקדושה וטהרה, מה היה נחשב אצלם לפגם וחסרון בקדושה, שהיו השגות אחרות לגמרי, והוא ענין אחר לגמרי.

וזהו ענין מידת החסידות, שמתגלה על ידה דרך יהדות אחרת לגמרי, ואין זה כלל אותה היהדות של שאר המון העם. שאמנם הם מקיימים את הלכות ומצוות התורה והוא דבר וטוב וחשוב מאד, אבל כוונת התורה היא שיהיו יחידים שיהיו המובחר של כלל ישראל, והם יתרוממו ויתעלו ויבינו את הכוונה הנרצית, ולהם יהיה מושג אחר בכל היהדות. והחובת הלבבות מבאר דבר זה על פי דרכו ולשונו, הדרך של הראשונים, והוא קורא לענין זה 'חובת הלבבות'. ובתחילת הקדמתו לספרו הרי הוא תמה למה

והוא מקבל מוחין כאלו שכבר אינו יכול לדבר, וגם כשמצא איזה צינור דק לדבר אליו היה מגלה טפח ומכסה אלפי אלפים מילין, שלא היה יכול לגלות אותם. ועל דרך זה מסופר על האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זי"ע שהרבה פעמים בעת שהיה מדבר חסידות היה מפסיק וצועק 'שא', והעומדים שם התפלאו שהרי היה שם שקט מוחלט ואף אחד לא דיבר שם, וביארו תלמידיו שכוונתו הוא להשקיט את המוחין שלו, שכל כך התגברו המוחין אצלו עד שלא היה יכול לדבר.

והתורה היא גדולה ורחבה עד מאד, ולפני האר"י נגלו מעיינות התורה, והוא גילה לנו מקצת מהם, ומאלו הגילויים שגילה האר"י האירו הצדיקים והוסיפו גם מעצמם, ונפתח ונתגלה בזה עולם חדש.

וכמו כן היה בימי הבעש"ט, שהבעש"ט וחבריא דיליה היו מין אור וגילוי מיוחד מן השמים. והיה בזה גם גילויים בתורה, שיש באור זה דרך מיוחד בתורה, אבל עיקר עניינו היה שהיה גילוי חדש של אור העבודה ואור קרבת אלקים שנסתעף לכל המקצועות והעניינים, ואור זה מתבטא בכמה אופנים ועניינים. ובכלליות היה זה הופעה של אור גדול שהאיר את כל המהלך של עבודת ה', וקיבלו בזה כמו קירבה חדשה להקב"ה. וכל 'דרך' הבעש"ט אינו אלא דרך איך לקבל אורות אלו, ועיקר עניינו הוא הופעה של ירידה של אור בעולם.

וגילוי האור היה על ידי צדיקים שהיו להם מדריגות כאלו שלא ראו דורות רבים לפניהם, כגון הרבי רבי אלימלך שמה שיך לומר כלל על שגב גדולתו, שברור שהיה לגמרי שלא לפי סדר הדורות. וכיוצא בזה עוד צדיקים שהיו אורות גדולות ונפלאות ביותר, והמדריגות שלהם הוא מתנה שנתן לנו הקב"ה. ודרך הבעש"ט הוא דרך מסויים בדרכי החסידות שהוא הדרך לקבל את האורות האלו, איך שיהיה לאדם שייכות עם אורות אלו, אבל בעצם הענין הרי זה אור.

עסק תיקוני הנשמות של הצדיקים תלמידי הבעש"ט

ובעיקר עבר אור זה ממש ליחידי סגולה, שהם היו החברייא של הבעש"ט ונמשך במסורה דור אחר דור עד בערך לדורו של הרבי מלובלין והרה"ק מראפשיץ. ואיתא (בהקדמה לספר מגן אבות) שאור הבעש"ט היה למשך ק"ג שנים, ואין מבואר ממתי מתחיל חשבון הק"ג שנים אם מימי לידת הבעש"ט או מימי התגלות הבעש"ט. ועד אותו זמן הוא עיקר התקופה של הצדיקים שניתן לקרותם בשם 'תלמידי הבעש"ט'. ובאמת על פי רוב עד אותה תקופה לא היו קוראים לתלמידי הצדיקים בשם 'חסיד' של אותו רבי כי אם 'תלמיד' של אותו רבי, ורק אצל הצדיקים ברוסלאנד בפרט היה קצת ענין זה שהיו נקראים בשם

הופעת גילויי האורות בדורו של רשב"י האר"י והבעש"ט

הנה הדבר הראשון צריך לדעת שאצל חסידים ידעו שחסידות אינו רק דרך, ומה שנקרא 'דרך החסידות' אינו אלא חלק מהחסידות, חלק מהופעת אור החסידות שהיא מציאות לעצמה. דהיינו שבמשך הדורות של כלל ישראל הנהיג הקב"ה בתקופות מסויימות הנהגה של גילוי אורות שהם שלא כסדר המדריגות כלל, שלפי סדר הדורות לא היו אורות אלו צריכים להתגלות כלל, ובאמת הם אורות גדולות הרבה יותר מערך הדורות הקודמים. וכגון בדורו של רשב"י, וכמבואר הרבה פעמים להדיא בזה"ק שדורו של רשב"י השיגו אורות כאלו שלא נתגלו מעת מתן תורה. וכבר נתבאר לנו במקום אחר שלכאורה הרי הנביאים היו גדולים יותר מהתנאים ולמה לא נתגלה אז הגילוי הזה ואכמ"ל. ועכ"פ מעשה שהיה כך היה שבימי רשב"י הופיע אור מן השמים הנקרא אורו של רבי שמעון בר יוחאי וחביריו וכל התלמידים והחברייא שלו, שנתגלו להם אורות כאלו שלא נתגלו מיום מתן תורה, והיה זה הופעה של אור גדול.

וכן היה בזמן האר"י הקדוש שהעידו תלמידי האר"י שהמדריגות שראו אצל האר"י הקדוש לא ראו גם אצל הראשונים והקדמונים, וכתבו על זה בהפלגה יתירה עד כמה לא ראו מדריגות כאלו בדורות הקודמים. ואי אפשר להשיג איך שהאר"י פתח ממש את שערי התורה, והלומד את כתבי האר"י וההולך בדרכי היחודים של האר"י רואה בעליל שהוא ממש בבחי' נפתחו השמים ואראה מראות אלקים.

ולא היה זה בכל ימי האר"י, שמתחילה היה תלמידו של הרמ"ק ושל בעל השיטה מקובצת וגם אז כבר היה גדול בקבלה, אבל רק כמה שנים לפני הסתלקותו זכה שנפתחו לו השמים ושמי השמים, וכן מצינו כמה פעמים שרבי חיים וויטאל כותב איזה דבר בשם האר"י והוא כותב שאין זה וודאי אצלו אם את זה אמר האר"י לפני שנתגלו לו האורות או לאחר מכן. ולאחר שנתגלו לו האורות כבר לא כתב האר"י בעצמו סודות התורה, וכתב רבי חיים וויטאל שגם כמעט שלא היה יכול לדבר.

והנה האר"י סבר שהוא צריך למסור את כל סודות התורה לרבי חיים וויטאל, שהוא יהיה תלמידו המובהק ואליו הוא צריך למסור את תורתו, ולא רצה שיבואו אצלו תלמידים אחרים, ורק רבי חיים וויטאל רצה לזכות גם תלמידים אחרים והביא אותם אל האר"י ויש בזה אריכות שלימה. וכתב רבי חיים וויטאל שהאר"י הקדוש אמר לו שהוא צריך לטרוח ולעמול הרבה למצוא בקושי איזה צינור דק שיוכל לדבר אליו, כי ברגע שהוא מתחיל לדבר סודות התורה נפתחים לפניו כל צינורות ומעיינות התורה

מסילת ישרים - שיעור נ'

ממש באותו עומק כמו מי שנתחנך כל ימיו בדרך החסידות, ועל זה אמר שמהדברים שלנו בדרך החסידות אינו יודע כלום. ועכ"פ נראה מזה שדרך הבעש"ט הוא ענין נעלם מאד, שיוכל להיות מי שהוא גאון וצדיק וקדוש, ועדיין לא יהיה לו השגה בחכמת הבעש"ט הנעלמה.

בדורנו יונקים מהענפים של דרך הבעש"ט

ועל זה היה כוונת הרה"ק מסאטמאר זי"ע שכתב שנשתכחה דרך הבעש"ט, היינו אור חכמת הבעש"ט שבאמת לא נמשך רק עד בערך לתקופת הרה"ק מראפשיץ זי"ע. ואמנם גם אנחנו יונקים מדרך וחכמת הבעש"ט אבל רק מהענפים והספיחים של דרך הבעש"ט, ומהחלק שבדרך הבעש"ט שנוגע לכלל ישראל ולכל הצדיקים, ואין לנו שייכות עם החלק בדרך הבעש"ט שהוא העומק הנכון בתורת הבעש"ט שנמסר רק מפה לאוזן וכאשר נתייחדו מאחורי דלתיים סגורות, ועסקו באורות גדולות נעלמות שבזה תיקנו את נשמות ישראל והמשיכו אור גדול לעולם.

וכמו שהלכו הרבי רבי אלימלך והרבי רבי זושא בגלות ובזה טיהרו את האוויר בכל מקום שהלכו, ובכל מקום שהלכו בגלות נשמר דרך היהדות והיו שם חסידים ועובדי ה', וכאשר רצו ללכת גם לדייטשלאנד נעמד הס"מ לפניהם ולא הניח אותם להמשיך בדרכם בשום אופן ואמר שיילחם עמם על זה, ולא קיבלו על כך רשות מן השמים, ואכן בדייטשלאנד לא נתקיימה היהדות. והם ערכו מלחמה גדולה עם הסט"א. והצדיקים עבדו הרבה על ענין זה שיוכלו להמשיך את האורות עד לעומק הגלות, שבכח זה יוכלו להתחזק עד ביאת המשיח ולקבל פני משיח. ועכ"פ יש לדעת שיש הרבה מדריגות בדרך הבעש"ט, ושורש דרך הבעש"ט הוא אור נעלם ונסתר, ועלינו לעשות מה שביכולתנו כדי לינוק מענפי האור הזה, ועל ידי שמתלהבים ומאמינים ועוסקים בדרך זה זוכים לפי ערכינו לאורות דרך החסידות דרך הבעש"ט. [והנה דיברנו בשיעור הזה רק משורש הופעת אור הבעש"ט, ואי"ה בשיעורים אחרים עוד יתבארו באורך דרך הבעש"ט הנוגע לדורות האחרונים עד ביאת המשיח].

'חסידים'. כי ה'חסידים' של הרבי לא היו תופסים מקום כל כך כמו התלמידים המובהקים.

וענין התלמידים והחסידים של הצדיק היה שהיה לצדיקים איזה אופן ודרך שהיה מיוסד בעיקר על שמות הקדושים ויחודים שהם מסודות הבעש"ט, שבסודות ושמות אלו היו יכולים לתקן נשמות ישראל, ולא רק את הנשמות שבדורם אלא לדורי דורות, והקב"ה נתן בזה אור שעל ידו יהיה קיום היהדות עד לביאת המשיח. והם עסקו בתיקונים שיתקנו את נשמות ישראל עד ביאת המשיח, שידעו שלפני ביאת המשיח יבוא חושך גדול, וזה היה ההכנה לימות המשיח לתקן את נשמות ישראל. ואלו שבאו למחיצתם היו נשפעים מהם ביתר שאת. וזה היה עבודת צדיקי אמת שהיו עוסקים בתיקוני נשמות ותיקוני אורות בדברים נעלמים שהיה להם על זה סוד מסויים הנקרא אור היחודים של הבעש"ט וחבריא דיליה, וזה היה אור הבעש"ט.

ובדרך משל להענין הנ"ל במה ששמעתי מכ"ק רבינו זצ"ל, על הרה"ק בעל אריה דבי עילאי זי"ע שהיה תלמידו של הרבי מלובלין והיה צדיק וקדוש עליון והוא היה חתנו של הישמח משה. והנה גם הישמח משה היה מסתופף אצל הרבי מלובלין, אבל לא נתקרב אליו בצעירותו, וחתנו בעל אריה דבי עילאי קירב אותו אל הרבי מלובלין, כשכבר היה בן ארבעים וחמישים שנה, ומתחילה היה מתנגד לדרך החסידות. והנה הרה"ק בעל ישמח משה גם לפני שבא אל הרבי מלובלין כבר היה גאון וקדוש ומה גם אחר שנתקרב אל הרבי מלובלין. ועכ"ז אמר האריה דבי עילאי על חותנו הישמח משה, חותני הוא גאון וצדיק וקדוש אבל מהדברים שלנו אינו יודע כלום.

והוא דבר חריף מאד שדורש ביאור רחב, ובפשטות ניתן להיאמר שהיתה כוונתו על חכמת תורת הבעש"ט, שהאריה דבי עילאי היה דבוק מנעוריו באור חכמת הבעש"ט ובדרך זה היה גדל ומתחנך מנעוריו אצל הרבי מלובלין, אבל הישמח משה בא אל הרבי מלובלין כשכבר היה אדם גדול וכלי גמור וכבר היו לו הרבה מדריגות גם לפני התקרבותו לדרך החסידות, ואף שנעשה חסיד וקנה את דרך החסידות, סבר האריה דבי עילאי שלא היה זה

ולע"נ האשה היקרה והחשובה
מרת שרה ב"ר אליעזר ע"ה
נפטרה י' כסליו תשע"ט לפ"ק

תומך השנה:

לע"נ הר"ד שמואל קלמן ב"ר יעקב דוד ע"ה
נלב"ע ביום שמח"ת שנת תשס"ה לפ"ק

עמודי המכון:

לע"נ האשה היקרה והחשובה
מרת אלטע ח' שרה בת ר' פנחס ע"ה
נפ' ח' אדר תשל"ט לפ"ק
ולע"נ בנה היקר והאהוב
הב' יעקב מנחם ע"ה בן ר' חזקאל ישעי' נ"י
נפ' כ"ב אדר א' תש"ס לפ"ק